

01189/09/LT

WP 163

Nuomonė Nr. 5/2009 dėl socialinių tinklų internete

Priimta 2009 m. birželio 12 d.

Ši darbo grupė įkurta vadovaujantis Direktyvos 95/46/EB 29 straipsniu. Tai nepriklausomas ES patariamasis organas duomenų apsaugos ir privatumo klausimais. Grupės uždaviniai išdėstyti Direktyvos 95/46/EB 30 straipsnyje ir Direktyvos 2002/58/EB 15 straipsnyje.

Grupės sekretoriatas yra Europos Komisijos Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinio direktorato D direktorate (Pagrindinės teisės ir pilietybė), B-1049 Brussels, Belgium. Kabinetas LX-46 01/02.

Svetainė http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/workinggroup/index_en.htm.

Turinys

Santrauka.....	3
1. Įvadas	4
2. „Socialinių tinklų paslaugos“ apibrėžtis ir verslo modelis.....	4
3. Duomenų apsaugos direktyvos taikymas	5
3.1. Kas yra duomenų valdytojas?	5
3.2. Saugumas ir numatytosios privatumo nuostatos	8
3.3. Socialinių tinklų paslaugų teikėjų teiktina informacija.....	8
3.4. Neskelbtini duomenys	9
3.5. Ne narių duomenų tvarkymas	9
3.6. Trečiosios šalies prieiga	10
3.7. Tiesioginės rinkodaros teisinis pagrindas	11
3.8. Duomenų saugojimas	11
3.9. Vartotojų teisės.....	12
4. Vaikai ir nepilnamečiai	13
5. Įsipareigojimų ir (arba) teisių santrauka.....	13

Santrauka

Šioje nuomonėje daugiausia dėmesio skiriama tam, kaip socialinių tinklų paslaugų valdymas gali atitikti ES duomenų apsaugos teisės aktus. Ji iš esmės skirta pateikti patarimų socialinių tinklų paslaugų teikėjams dėl priemonių, kurias reikia įdiegti siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi ES teisės.

Nuomonėje teigiama, kad socialinių tinklų paslaugų teikėjai ir daugeliu atvejų – trečiųjų šalių taikomųjų programų teikėjai yra duomenų valdytojai, atitinkamai išsipareigoję socialinių tinklų paslaugų vartotojams. Nuomonėje nurodoma, kiek vartotojų socialinių tinklų paslaugomis naudojami vien tik asmeninėje srityje susisiekdami su žmonėmis, tvarkydami dalį savo asmeninių, šeimos, namų ūkio reikalų. Nuomonėje laikomasi požiūrio, kad tokiais atvejais taikoma „namų ūkių išimtis“ ir duomenų valdytojų veiklą reglamentuojančios taisyklės netaikomos. Nuomonėje taip pat nurodomos konkrečios aplinkybės, kada socialinių tinklų paslaugų vartotojų veiklos rūšims netaikoma „namų ūkių išimtis“. 29 straipsnio darbo grupei labiausiai rūpi socialinių tinklų paslaugų teikėjų teikiamos informacijos sklaida ir naudojimas antriniais, nenumatytais tikslais. Nuomonėje palaikomas didelis saugumas ir privatumo atžvilgiu patogios numatytosios nuostatos kaip idealus visų siūlomų paslaugų pagrindas. Prieiga prie profilio duomenų yra pagrindinė susirūpinimą kelianti sritis. Taip pat aptariami tokie klausimai kaip neskelbtinų duomenų ir atvaizdų tvarkymas, reklama ir tiesioginė rinkodara teikiant socialinių tinklų paslaugas bei duomenų saugojimo klausimai.

Pagrindinėse rekomendacijose dėmesys atkreipiamas į socialinių tinklų paslaugų teikėjų pareigą laikytis Duomenų apsaugos direktyvos ir ginti bei stiprinti vartotojų teises. Ypač svarbu tai, kad socialinių tinklų paslaugų teikėjai iš pat pradžių praneštų vartotojams apie savo tapatybę ir trumpai išdėstytų visus skirtingus tikslus, dėl kurių jie tvarko asmens duomenis. Ypatingą dėmesį socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų skirti nepilnamečių asmens duomenų tvarkymui. Nuomonėje rekomenduojama, kad vartotojai įkeltų kitų asmenų nuotraukas arba informaciją apie juos, tik gavę jų sutikimą, ir laikomasi požiūrio, kad socialinių tinklų paslaugų teikėjų pareiga yra patarti vartotojams dėl kitų asmenų privatumo teisių.

ASMENŲ APSAUGOS TVARKANT ASMENS DUOMENIS DARBO GRUPĖ

įsteigta 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB¹,

atsižvelgdama į minėtos direktyvos 29 straipsnį, 30 straipsnio 1 dalies a punktą ir 3 dalį ir į 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 15 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į EB sutarties 255 straipsnį ir į 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais,

atsižvelgdama į savo darbo tvarkos taisyklės,

PRIĖMĖ ŠĮ DOKUMENTĄ:

1. Įvadas

Internetinių bendruomenių ir teikiamų paslaugų, pvz., socialinių tinklų paslaugų plėtra yra gana naujas reiškinys, ir šių paslaugų vartotojų skaičius kiekvienais metais eksponentiškai didėja.

Vartotojo internete skelbiami asmens duomenys kartu su duomenimis, nusakančiais vartotojo veiksmus ir sąveikas su kitais asmenimis, gali sukurti išsamų asmens interesų ir veiklos profilį. Socialinių tinklų svetainėse skelbiamus asmens duomenis trečiosios šalys gali naudoti įvairiais tikslais, tarp jų ir komerciniais. Jie taip pat gali kelti didelių grėsmių, pvz., tapatybės vagystę, atnešti finansinių nuostolių, verslo ar užimtumo galimybių praradimą ar fizinę žalą.

2008 m. kovo mėn. Berlyno tarptautinė duomenų apsaugos telekomunikacijose darbo grupė priėmė *Romos memorandumą*². Memorandume nagrinėjami privatumo ir saugumo pavojai, kurių gali atsirasti dėl socialinių tinklų, ir pateikiamos gairės reguliuotojams, teikėjams ir vartotojams. Neseniai priimtoje Rezoliucijoje dėl privatumo apsaugos teikiant socialinių tinklų paslaugas³ taip pat aptariami socialinių tinklų paslaugų sunkumai. Darbo grupė atsižvelgia ir į 2007 m. spalio mėn. Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros (angl. ENISA) paskelbtą poziciją *Saugumo klausimai ir rekomendacijos socialiniams tinklams internete*⁴, skirtą socialinių tinklų reguliuotojams ir teikėjams.

2. „Socialinių tinklų paslaugos“ apibrėžtis ir verslo modelis

Socialinių tinklų paslaugą apskritai galima apibrėžti kaip internetines ryšių platformas, leidžiančias žmonėms susisiekti arba kurti tų pačių pažiūrų vartotojų tinklus. Teisiniu požiūriu socialiniai tinklai yra informacinės visuomenės paslaugos, kaip apibrėžta Direktyvos 98/34/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 98/48/EB, 1 straipsnio 2 dalyje. Socialinių tinklų paslaugos turi panašių požymių:

– vartotojų prašoma pateikti asmens duomenis siekiant sukurti jų pačių aprašą arba profilį;

¹ Oficialusis leidinys (OL) L 281, 1995 11 13, p. 31,

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/media/dataprot/index.htm.

² http://www.datenschutz-berlin.de/attachments/461/WP_social_network_services.pdf.

³ Priimta 2008 m. spalio 17 d. Strasbūre 30-ojoje tarptautinėje duomenų apsaugos ir privatumo vadovų konferencijoje, http://www.privacyconference2008.org/adopted_resolutions/STRASBOURG2008/resolution_social_networks_en.pdf.

⁴ http://www.enisa.europa.eu/doc/pdf/deliverables/enisa_pp_social_networks.pdf.

- socialinių tinklų paslaugų teikėjai taip pat teikia priemonių, leidžiančių vartotojams skelbti savo medžiagą (vartotojų kuriamą turinį, pvz., nuotraukas ar dienoraščio įrašą, muzikos ar vaizdo klipus arba nuorodas į kitas svetaines⁵);
- socialinio darbo tinkle galimybė sukuriama naudojant priemones, kuriomis kiekvienam vartotojui pateikiamas adresatų sąrašas ir kuriomis naudodamasis vartotojas gali sąveikauti su kitais vartotojais.

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai daug pajamų gauna iš reklamos, teikiamos tinklalapiuose, kuriuos kuria ir kuriais naudojasi vartotojai. Vartotojai, savo profiliuose skelbiantys daug informacijos apie savo interesus, sukuria tobulą rinką reklamuotojams, siekiantiems teikti tikslią reklamą, pagrįstą tokia informacija.

Todėl svarbu, kad socialinių tinklų paslaugų teikėjai veiktų taip, kad būtų gerbiamos vartotojų, kurie turi teisėtą lūkesčių, kad jų atskleidžiami asmens duomenys bus tvarkomi vadovaujantis Europos Sąjungos ir nacionaliniais duomenų apsaugos ir privatumo teisės aktais, teisės ir laisvės.

3. Duomenų apsaugos direktyvos taikymas

Duomenų apsaugos direktyvos nuostatos socialinių tinklų paslaugų teikėjams taikomos daugeliu atvejų, net jei jų buveinė yra ne Europos ekonominėje erdvėje (EEE). 29 straipsnio darbo grupė remiasi ankstesne savo nuomone dėl padalinio įsteigimo ar įrangos naudojimo papildomų gairių programinių paieškos priemonių, kaip lemiamų veiksnių, kuriais remiantis nustatomas Duomenų apsaugos direktyvos ir taisyklių, vėliau parengtų dėl IP adresų tvarkymo ir slapukų naudojimo, taikomumas.⁶

3.1. Kas yra duomenų valdytojas?

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai

Pagal Duomenų apsaugos direktyvą socialinių tinklų paslaugų teikėjai yra duomenų valdytojai. Jie teikia vartotojo duomenų tvarkymo priemones ir visas pagrindines paslaugas, susijusias su vartotojų valdymu (pvz., paskyrų registracija ir šalinimas). Socialinių tinklų paslaugų teikėjai taip pat nustato, kaip gali būti naudojami vartotojų duomenys reklamos ir rinkodaros tikslais, įskaitant trečiųjų šalių teikiamą reklamą.

Taikomųjų programų teikėjai

Taikomųjų programų teikėjai taip pat gali būti duomenų valdytojai, jeigu jie sukuria taikomas programas, kurios gali veikti kartu su socialinių tinklų paslaugų teikėjų programomis, ir jeigu vartotojai nusprendžia naudoti tokią programą.

Vartotojai

Daugeliu atvejų vartotojai laikomi duomenų subjektais. Direktyvoje duomenų valdytojo pareigos netaikomos asmens duomenis tvarkančiam asmeniui, „kai duomenis tvarko fizinis asmuo, užsiimdamas tik asmenine ar namų ūkio veikla“, – vadinamoji „namų ūkių išimtis“. Kai kuriais atvejais socialinių tinklų paslaugų vartotojo veiklos rūšims namų ūkių išimtis gali

⁵ Tais atvejais, kai socialinių tinklų paslaugų teikėjai teikia elektroninių ryšių paslaugas, taip pat taikomos Direktyvos 2002/58 (E. privatumo direktyva) nuostatos.

⁶ WP148, Nuomonė Nr. 1/2008 dėl asmens duomenų apsaugos klausimų, susijusių su programinėmis paieškos priemonėmis.

būti netaikoma ir gali būti laikoma, kad vartotojas prisiėmė kai kurias duomenų valdytojo pareigas. Keli tokie atvejai aptariami toliau.

3.1.1. Paskirtis ir pobūdis

Socialinių tinklų paslaugų srityje vis dažniau „pereinama nuo pramogoms skirto Web 2.0 prie produktyvumui ir paslaugoms skirto Web 2.0“⁷, kur kai kurių socialinių tinklų paslaugų vartotojų veikla gali būti susijusi ne vien tik su asmenine arba namų ūkio veikla, pvz., kai socialinių tinklų paslaugomis naudojamos kaip asociacijos ar įmonės bendradarbiavimo platforma. Jei socialinių tinklų paslaugų vartotojas veikia įmonės ar asociacijos vardu arba jei jis socialinių tinklų paslaugomis naudojasi daugiausia kaip platforma, kad greičiau įgyvendintų komercinius, politinius arba labdarinius tikslus, išimtis netaikoma. Tokiu atveju vartotojas prisiima visišką duomenų valdytojo atsakomybę, kuris asmens duomenis atskleidžia kitam duomenų valdytojui (socialinio tinklo paslaugų teikėjui) ir trečiosioms šalims (kitiems socialinio tinklo paslaugų vartotojams arba galbūt net ir kitiems duomenų valdytojams, turintiems prieigą prie duomenų). Tokiais atvejais vartotojas turi gauti atitinkamų asmenų sutikimą arba jiems reikia kokio nors kito Duomenų apsaugos direktyvoje nustatyto teisėto pagrindo.

Paprastai teisė naudotis vartotojo pateiktais duomenimis (profilio duomenimis, skelbimais, pasakojimais ir kt.) yra apribota paties vartotojo pasirinktiems adresatams. Tačiau kai kuriais atvejais vartotojai gali gauti daug trečiųjų šalių, kurių jis faktiškai gali ir nepažinti, adresatų. Didelis adresatų skaičius gali būti požymis, kad namų ūkių išimtis netaikoma, ir todėl vartotojas būtų laikomas duomenų valdytoju.

3.1.2. Prieiga prie profilio duomenų

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų užtikrinti privatumo atžvilgiu patogią ir nemokamą numatytųjų nuostatų įdiegimą, kurios ribotą pasirinktų adresatų prieigą.

Kai prieiga prie profilio duomenų suteikiama ne tik pasirinktiems adresatams, pvz., kai prieiga prie profilio teikiama visiems socialinio tinklo paslaugų nariams⁸ arba kai duomenis gali indeksuoti programinės paieškos priemonės, prieiga teikiama už asmeninės veiklos arba namų ūkio sričių. Taip pat jei vartotojas priima pagrįstą sprendimą suteikti prieigą ne tik paties pasirinktiems „draugams“, įsigalioja duomenų valdytojo išsipareigojimai. Iš tiesų tokiu atveju bus taikoma ta pati teisinė tvarka kaip ir tada, kai koks nors asmuo naudojami kitomis technologijų platformomis norėdamas žiniatinklyje paskelbti asmens duomenis⁹. Keliose valstybėse narėse dėl prieigos apribojimų stokos (taigi dėl duomenų viešojo pobūdžio) taikoma Duomenų apsaugos direktyva, t. y. interneto vartotojas įgyja duomenų valdytojo išsipareigojimus¹⁰.

Reikėtų turėti omenyje tai, kad jei net ir netaikoma namų ūkių išimtis, socialinių tinklų paslaugų vartotojas gali turėti naudos iš kitų išimčių, pvz., žurnalistiniais, meninės arba literatūrinės raiškos tikslais. Tokiais atvejais reikia išlaikyti pusiausvyrą tarp žodžio laisvės ir teisės į privatumą.

3.1.3. Vartotojų atliekamas trečiosios šalies duomenų tvarkymas

⁷ Už informacinę visuomenę ir žiniasklaidą atsakingos Europos Komisijos narės V. Reding kalba „Ateities internetas. Europa turi būti pagrindinė dalyvė“ per 2009 m. vasario 2 d. Briuselyje vykusį Lisabonos Europos Vadovų Tarybos susitikimą tema *Interneto iniciatyvos ateitis*.

⁸ Arba kai galima įrodyti, kad faktiškai nesirenkama priimant kontaktus, t. y. vartotojai priima kontaktus neatsižvelgdami į savo ryšį su jais.

⁹ Pvz., leidžiant platformas, kurios nėra socialinių tinklų paslaugos, arba naudojant savo programinę įrangą.

¹⁰ Europos Teisingumo Teismas sprendimo *Satamedia* byloje 44 punkte nusprendžia priešingai: „Iš to išplaukia, kad šią antrąją išimtį reikia aiškinti kaip numatančią tik tokią veiklą, kuria privatūs asmenys užsiima neperžengdami privataus ar šeimos gyvenimo ribų (žr. minėto sprendimo *Lindqvist* 47 punktą). Taip akivaizdžiai nėra *Markkinapörssi* ir *Satamedia* veiklos, kurią vykdant surinktus duomenis siekiama pateikti neapibrėžtam kiekiui asmenų, atveju.“

Namų ūkių išimties taikymą taip pat riboja būtinybė užtikrinti trečiųjų šalių teises, ypač neskelbtinų duomenų atžvilgiu. Be to, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad net jeigu taikoma namų ūkių išimtis, vartotojas atsako pagal atitinkamas bendrąsias nacionalinės civilinės ir baudžiamosios teisės nuostatas (pvz., garbės ir orumo įžeidimas, deliktinė atsakomybė už asmens teisių pažeidimą, baudžiamoji atsakomybė).

3.2. Saugumas ir numatytosios privatumo nuostatos

Saugus informacijos tvarkymas – vienas pagrindinių pasitikėjimo socialinių tinklų paslaugų teikėjais veiksnių. Valdytojai privalo imtis tinkamų techninių ir organizacinių priemonių „ir tuomet, kai kuriamos tvarkymo sistemos, ir tuomet, kai duomenys tvarkomi“, siekdami išlaikyti saugumą ir neleisti be leidimo tvarkyti duomenis, atsižvelgdami į tvarkymo keliamus pavojus ir duomenų pobūdį¹¹.

Svarbus privatumo nuostatų aspektas yra prieiga prie profilyje skelbiamų asmens duomenų. Jei tokiai prieigai netaikomi jokie apribojimai, trečiosios šalys gali susieti įvairią asmeninę informaciją, susijusią su vartotojais kaip socialinių tinklų paslaugų nariais arba per programines paieškos priemones. Tačiau tik nedidelė vartotojų dalis registruodamiesi prie paslaugos atlieka kokius nors numatytųjų nuostatų keitimus. Todėl socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų teikti privatumo atžvilgiu patogias numatytąsias nuostatas, suteikiančias galimybę vartotojams laisvai ir aiškiai leisti kokią nors prieigą prie jų profilio turinio, nepasiekiamo jų pasirinktiems adresatams, siekiant sumažinti neteisėto trečiųjų šalių atliekamo duomenų tvarkymo pavojų. Ribotos prieigos profilių neturėtų aptikti vidinės programinės paieškos priemonės, įskaitant paieškos galimybę pagal tokius parametrus kaip amžius arba vieta. Sprendimai išplėsti prieigą negali būti besąlygiški¹², pvz., su socialinių tinklų paslaugų valdytojo teikiama galimybe netaikyti nuostatų.

3.3. Socialinių tinklų paslaugų teikėjų teiktina informacija

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų pranešti vartotojams apie savo tapatybę ir įvairius tikslus, dėl kurių jie tvarko asmens duomenis pagal Duomenų apsaugos direktyvos 10 straipsnio nuostatas, įskaitant šią informaciją, bet ja neapsiribojant:

- duomenų naudojimą tiesioginės rinkodaros tikslais;
- galimą duomenų keitimąsi su nurodytų kategorijų trečiosiomis šalimis;
- profilių peržiūrą: jų kūrimą ir pagrindinius duomenų šaltinius;
- neskelbtinų duomenų naudojimą.

Darbo grupė rekomenduoja:

- socialinių tinklų paslaugų teikėjams atitinkamai įspėti vartotojus apie pavojų jų pačių ir kitų asmenų privatumui, kai jie įkelia informaciją į socialinių tinklų svetaines;
- socialinių tinklų paslaugų vartotojams taip pat reikėtų priminti, kad įkeliant informaciją apie kitus asmenis gali būti pažeistos jų teisės į privatumą ir duomenų apsaugą;

¹¹ Duomenų apsaugos direktyvos 17 straipsnis ir 46 konstatuojamoji dalis.

¹² Pranešime ir privatumo teikiant socialinių tinklų paslaugas gairėse („Romos memorandume“) nurodomi tokie pavojai: „klaidinanti bendruomenės sąvoka“, p. 2, „didesnis asmens duomenų kiekio atskleidimas nei atrodo“, p. 3. Kompiuterių saugumo įmonė įspėja pagrindinį socialinių tinklų paslaugų teikėją apie numatytąją prieigą tos pačios geografinės vietovės nariams: <http://www.sophos.com/pressoffice/news/articles/2007/10/facebook-network.html>.

- socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų patarti vartotojams, kad jeigu jie nori įkelti kitų asmenų nuotraukas arba informaciją apie juos, tai turėtų gauti to asmens sutikimą¹³.

3.4. Neskelbtini duomenys

Duomenys, atskleidžiantys rasinę arba etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėje sąjungoje, arba su sveikata ar intymiu gyvenimu susiję duomenys yra laikomi neskelbtiniais. Neskelbtini duomenys gali būti skelbiami internete tik gavus aiškų duomenų subjekto sutikimą arba jeigu duomenų subjektas tokias duomenis yra akivaizdžiai paskelbęs viešai.¹⁴

Kai kuriose valstybėse narėse duomenų subjektų atvaizdai laikomi specialia asmens duomenų kategorija, nes jie gali būti naudojami siekiant nustatyti rasinę ir (arba) etninę kilmę arba gali būti naudojami siekiant nustatyti religinius įsitikinimus ar duomenis apie sveikatą. Darbo grupė atvaizdų internete apskritai nelaiko neskelbtiniais duomenimis¹⁵, jeigu jie nėra aiškiai naudojami siekiant atskleisti neskelbtinus asmens duomenis.

Būdami duomenų valdytojai, socialinių tinklų paslaugų teikėjai negali tvarkyti jokių neskelbtinų duomenų apie socialinių tinklų paslaugų narius ar ne narius neturėdami aiškaus jų sutikimo¹⁶. Jeigu socialinių tinklų paslaugų teikėjas į vartotojo profilio anketą įtraukia kokius nors klausimus, susijusius su neskelbtiniais duomenimis, socialinių tinklų paslaugų teikėjas turi aiškiai nurodyti, kad visiškai neprivaloma atsakyti į tokius klausimus.

3.5. Ne narių duomenų tvarkymas

Daugelis socialinių tinklų paslaugų teikėjų leidžia vartotojams pateikti duomenų apie kitus asmenis, pvz., parašyti vardą prie nuotraukos, įvertinti asmenį, įtraukti asmenis į sąrašus pavadinimu „žmonės, su kuriais susipažinau ir (arba) noriu susipažinti“ renginiuose. Toks žymėjimas taip pat gali nurodyti ne narių tapatybę. Tačiau socialinių tinklų paslaugų teikėjai tvarkyti tokius ne narių duomenis gali tik tada, jei laikomasi vieno iš Duomenų apsaugos direktyvos 7 straipsnyje išdėstytų kriterijų.

Be to, trūksta teisinio pagrindo kurti iš anksto sudarytus ne narių profilius kaupiant duomenis, kuriuos savarankiškai pateikia socialinių tinklų paslaugų vartotojai, įskaitant ir iš įkeltų adresu knygelių numanomų ryšių duomenis.¹⁷

Net jei socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų priemonių susisiekti su asmenimis, nesinaudojančiais tokiomis paslaugomis, ir juos informuoti apie surinktus su tuo asmeniu susijusius duomenis, elektroniniu paštu siųsdami kvietimą prisijungti prie socialinių tinklų paslaugos, kad asmuo galėtų susipažinti su asmens duomenimis, jie pažeistų E. privatumo

¹³ Tai galėtų būti paprasčiau socialinių tinklų svetainėse įdiegus žymėjimo (angl. „tagging“) tvarkymo priemones, pvz., asmens profilyje sukuriant sritis, kur būtų galima nurodyti pažymėtuose paveiksluose ar vaizdo įrašuose esančio vartotojo vardą, kurio sutikimą siekiama gauti, arba nustatant žymų, dėl kurių pažymėtas asmuo nedavė sutikimo, galiojimo termino pabaigą.

¹⁴ Valstybės narės gali numatyti šios taisyklės išimtis; žr. Duomenų apsaugos direktyvos 8 straipsnio 2 dalies a punkto antrąjį sakinį ir 8 straipsnio 4 dalį.

¹⁵ Tačiau paveikslų skelbimas internete kelia vis didesnę susirūpinimą dėl privatumo, nes veido atpažinimo technologijos tobulėja.

¹⁶ Sutikimas turi būti laisvas, pagrįstas ir aiškus.

¹⁷ Duomenų apsaugos direktyvos 38 konstatuojamojoje dalyje nurodoma: „Kadangi norint, kad duomenys būtų tvarkomi teisingai, duomenų subjektui turi būti sudaryta galimybė sužinoti apie tvarkymo operacijos vyksmą, o jeigu duomenys yra rinkami iš duomenų subjekto, jis turi gauti tikslią ir išsamią informaciją, atsižvelgus į rinkimo aplinkybes.“ Kai kuriems socialinių tinklų paslaugų teikėjams ne narių profilių skelbimas tariamai tapo svarbiu jų paslaugų rinkodaros metodu.

direktyvos 13 straipsnio 4 dalyje išdėstyta draudimą siųsti neužsakytus elektroninius pranešimus tiesioginės rinkodaros tikslais.

3.6. Trečiosios šalies prieiga

3.6.1. Socialinių tinklų paslaugų teikėjų kaip tarpininkų teikiama prieiga

Be pagrindinių socialinių tinklų svetainių paslaugų, daugelis socialinių tinklų paslaugų teikėjų vartotojams siūlo papildomų taikomųjų programų, kurias teikia trečiųjų šalių kūrėjai, taip pat tvarkantys ir asmens duomenis.

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų turėti priemonių, skirtų užtikrinti, kad trečiųjų šalių taikomosios programos atitiktų Duomenų apsaugos ir E. privatumo direktyvas. Tai ypač reiškia, kad vartotojams jie teikia aiškia ir konkrečia informaciją apie jų asmens duomenų tvarkymą ir kad jie turi prieigą tik prie būtinų asmens duomenų. Todėl trečiųjų šalių kūrėjams socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų siūlyti kelių lygmenų prieigą, kad jie galėtų pasirinkti iš esmės labiau apribotos prieigos režimą. Be to, socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų užtikrinti, kad vartotojai galėtų nesunkiai pranešti apie savo susirūpinimą dėl taikomųjų programų.

3.6.2. Vartotojų kaip tarpininkų teikiama prieiga trečiosioms šalims

Socialinių tinklų paslaugų teikėjai kartais vartotojams leidžia naudotis kitomis taikomosiomis programomis ir jomis atnaujinti savo asmens duomenis. Pvz., vartotojams gali būti leista:

- skaityti ir siųsti pranešimus į tinklą iš savo mobiliojo telefono;
- sinchronizuoti jų socialinio tinklo svetainės draugų kontaktinius duomenis su adresu knygelėmis staliniuose kompiuteriuose;
- automatiškai atnaujinti savo būseną ir vietovę socialinių tinklų svetainėje naudojant kitą svetainę.

Taikomųjų programų sąsajos (API) forma socialinių tinklų paslaugų teikėjai skelbia, kaip kurti tokią programinę įrangą. Tai leidžia bet kuriai trečiajai šaliai kurti programinę įrangą šioms užduotims atlikti ir leidžia vartotojams laisvai pasirinkti iš kelių trečiųjų šalių teikėjų¹⁸. Siūlydami API, kuri leidžia prieigą prie adresatų duomenų, socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų:

- nustatyti išsamumo lygį, kuris leistų vartotojui priskirti tokį prieigos lygmenį trečiajai šaliai, kokio užtektų tam tikrai užduočiai atlikti.

Gaudami asmens duomenis per trečiosios šalies API vartotojo vardu, trečiosios šalies paslaugų teikėjai turėtų:

- tvarkyti ir saugoti duomenis ne ilgiau nei būtina tam tikrai užduočiai atlikti;
- neatlikti jokių veiksmų su importuotais vartotojo adresatų duomenimis, išskyrus teikiančio vartotojo asmenines reikmes.

¹⁸ Nors API yra platus techninis terminas, šiame dokumente jis reiškia prieigą vartotojo vardu, t. y. vartotojai programinei įrangai turi pateikti savo registracijos kredencialus, kad ši galėtų veikti jų vardu.

3.7. Tiesioginės rinkodaros teisinis pagrindas

Tiesioginė rinkodara yra neatskiriama socialinių tinklų paslaugų verslo modelio dalis. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai gali naudoti skirtingus rinkodaros modelius. Tačiau rinkodara naudojant vartotojo asmens duomenis turėtų atitikti atitinkamas tiek Duomenų apsaugos, tiek E. privatumo direktyvų nuostatas¹⁹.

Kontekstinė rinkodara pritaikyta prie turinio, kurį peržiūri arba kuriuo naudojasi vartotojas²⁰.

Segmentų rinkodarą sudaro reklamos teikimas tikslinėms vartotojų grupėms²¹; vartotojas priskiriamas grupei pagal informaciją, kurią jis tiesiogiai pateikė socialinių tinklų paslaugų teikėjams²².

Galiausiai *elgsenos rinkodaros specialistai* parenka reklamą remdamiesi tam tikro laikotarpio vartotojų veiklos stebėjimu ir analize. Šiems metodams gali būti taikomi skirtingi teisiniai reikalavimai, priklausomai nuo taikytino teisinio pagrindo ir naudojamų metodų ypatybių. Darbo grupė rekomenduoja nenaudoti neskelbtinų duomenų vartotojų elgsena grindžiamos reklamos modeliuose, jeigu įvykdyti ne visi reikalavimai.

Kad ir koks modelis ar modelių derinys naudojamas, reklamą gali tiesiogiai teikti socialinių tinklų paslaugų teikėjai (tokiu atveju socialinių tinklų paslaugų teikėjas veikia kaip tarpininkas) arba trečiosios šalies reklamuotojas. Pirmuoju atveju vartotojo asmens duomenų nereikia atskleisti trečiosioms šalims. Tačiau antruoju atveju trečiosios šalies reklamuotojas gali tvarkyti vartotojų asmens duomenis, pvz., jei jis tvarko vartotojo IP adresą ir slapuką, kuris buvo įkeltas į vartotojo kompiuterį.

3.8. Duomenų saugojimas

Socialinių tinklų paslaugos nepatenka į Direktyvos 2002/21/EB (Pagrindų direktyva) 2 straipsnio c punkte pateiktą elektroninių ryšių paslaugų apibrėžtį. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai gali teikti papildomų paslaugų, kurios patenka į elektroninių ryšių paslaugų sritį, pvz., viešai prieinamą elektroninio pašto paslaugą. Tokiai paslaugai taikomos E. privatumo ir Duomenų saugojimo direktyvų nuostatos.

Kai kurie socialinių tinklų paslaugų teikėjai leidžia vartotojams siųsti kvietimus trečiosioms šalims. Draudimas dėl elektroninio pašto naudojimo tiesioginės rinkodaros tikslais netaikomas asmeniniams ryšiams. Norėdami atitikti asmeninių ryšių išimtį, socialinių tinklų paslaugų teikėjai turi laikytis šių kriterijų:

- nei siuntėjui, nei gavėjui nesuteikiama jokių paskatų;
- teikėjas neparenka pranešimo gavėjų²³;
- siunčiančio vartotojo tapatybė turi būti aiškiai nurodyta;
- siunčiantis vartotojas privalo žinoti visą pranešimo jo vardu turinį.

Kai kurie socialinių tinklų paslaugų teikėjai taip pat saugo atpažinimo duomenis tų vartotojų, kuriems uždrausta naudotis ta paslauga, siekdami užtikrinti, kad jie neužsiregistruotų dar

¹⁹ Artimiausiu metu darbo grupė įvairius reklamos internete aspektus ketina aptarti atskirame dokumente.

²⁰ Pvz., jei rodomame tinklalapyje yra žodis „Paryžius“, reklama galėtų būti susijusi su šio miesto restoranu.

²¹ Kiekvieną grupę apibrėžia kriterijų rinkinys.

²² Pvz., kai jis registravosi dėl paslaugos.

²³ T. y. draudžiama kai kurių socialinių paslaugų teikėjų praktika siųsti kvietimus visiems be išimties vartotojo adresu knygelėje esantiems kontaktams.

kartą. Tokiu atveju vartotojams turi būti pranešta, kad atliekamas toks tvarkymas. Be to, vienintelė informacija, kurią galima saugoti, yra atpažinimo duomenys, o ne priežastys, dėl kurių asmeniui uždrausta naudotis paslauga. Tokia informacija neturėtų būti saugoma ilgiau kaip vienus metus.

Asmens duomenys, kuriuos vartotojas pateikia registruodamasis prie socialinio tinklo paslaugos, turėtų būti pašalinti, kai tik vartotojas arba socialinio tinklo paslaugos teikėjas nusprendžia pašalinti paskyrą²⁴. Taip pat nereikėtų saugoti informacijos, kurią vartotojas pašalina atnaujindamas savo paskyrą. Prieš imdamiesi tokių veiksmų, socialinio tinklo paslaugų teikėjai turimomis priemonėmis turėtų pranešti vartotojams apie tokius duomenų saugojimo laikotarpius. Tam tikrais atvejais dėl saugumo ir teisinių priežasčių atnaujintų arba pašalintų duomenų ir paskyrų saugojimas nustatytą laikotarpį gali būti pateisinamas siekiant padėti užkirsti kelią kenkėjiškiems veiksams, atsirandantiems dėl tapatybės vagystės ir kitų pažeidimų ar nusikaltimų.

Kai vartotojas nesinaudoja paslauga tam tikrą laikotarpį, turėtų būti nustatyta, kad profilis neaktyvus, t. y. jo daugiau nebemato kiti vartotojai arba išorinis pasaulis, o dar po kurio laiko nenaudojamos paskyros duomenys turėtų būti pašalinti. Prieš imdamiesi tokių veiksmų, socialinių tinklų paslaugų teikėjai turimomis priemonėmis turėtų apie tai pranešti vartotojams.

3.9. Vartotojų teisės

Pagal Duomenų apsaugos direktyvos 12 ir 14 straipsnių nuostatas socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų gerbti su duomenų tvarkymu susijusių asmenų teises.

Vartotojų prieigos ir klaidų ištaisymo teisės neribojamos ne tik paslaugų vartotojams, bet ir bet kuriam kitam fiziniam asmeniui, kurio duomenys yra tvarkomi²⁵. Socialinių tinklų paslaugų nariams ir ne nariams turi būti suteikta galimybė pasinaudoti savo teise gauti informaciją, taisyti ir naikinti duomenis. Socialinio tinklo paslaugų svetainėse turėtų būti aiški nuoroda į socialinio tinklo paslaugų teikėjo įsteigtą „skundų nagrinėjimo tarnybą“, kurios užduotis būtų nagrinėti duomenų apsaugos ir privatumo klausimus ir narių bei ne narių skundus.

Duomenų apsaugos direktyvos 6 straipsnio 1 dalies c punkte reikalaujama, kad duomenys būtų „adekvatūs, susiję ir savo apimtimi neviršijantys tikslų, kuriems jie renkami ir (arba) vėliau tvarkomi“. Taigi galima pareikšti, kad socialinių tinklų paslaugų teikėjams gali reikėti užregistruoti kai kuriuos identifikacinius duomenis apie narius, tačiau nereikia internete skelbti tikrųjų narių vardų. Todėl socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų gerai apsvarstyti, ar jie gali pagrįsti tai, kodėl jie verčia vartotojus veikti naudojant tikruosius savo duomenis, o ne slapyvardį. Šiuo atžvilgiu yra svarių argumentų, kuriais remiantis vartotojams suteikiama pasirinkimo galimybė, o mažiausiai vienoje valstybėje narėje tai yra teisinis reikalavimas. Itin stiprūs argumentai pateikiami tais atvejais, kai socialinių tinklų svetainėse yra daug narių.

Duomenų apsaugos direktyvos 17 straipsnyje reikalaujama, kad valdytojas įgyvendintų tinkamas technines ir organizacines saugumo priemones, skirtas apsaugoti asmens duomenis. Tokioms saugumo priemonėms ypač priskiriamas prieigos valdymas ir tapatybės nustatymo mechanizmai, kuriuos galima taikyti, net jei naudojami slapyvardžiai.

²⁴ Pagal Duomenų apsaugos direktyvos 6 straipsnio 1 dalies e punktą duomenys turi būti „laikomi tokio pavidalo, kad duomenų subjektų tapatybės būtų galima nustatyti ne ilgiau, nei tai yra reikalinga tais tikslais, dėl kurių duomenys buvo surinkti arba po to tvarkomi.“

²⁵ Pvz., tai toks atvejis, kai socialinių tinklų paslaugos teikėjas panaudoja šio asmens elektroninio pašto adresą, kad atsiųstų jam pakvietimą.

4. Vaikai ir nepilnamečiai

Daugeliu socialinių tinklų paslaugų naudojami vaikai ir (arba) nepilnamečiai. Darbo grupės nuomonėje WP147²⁶ dėmesys skiriamas duomenų apsaugos principų taikymui mokykloje ir ugdymo aplinkoje. Nuomonėje pabrėžta būtinybė atsižvelgti į svarbiausius vaiko interesus, kurie taip pat išdėstyti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje. Darbo grupė taip pat nori pabrėžti šio principo svarbą socialinių tinklų paslaugų srityje.

Duomenų apsaugos institucijos visame pasaulyje ėmėsi įdomių iniciatyvų²⁷, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama sąmoningumo ugdymui socialinių tinklų paslaugų ir galimų pavojų srityje. Darbo grupė skatina toliau vykdyti mokslinius tyrimus, kurie padėtų veiksmingiau spręsti su tinkamu amžiaus patikrinimu ir pagrįsto sutikimo įrodymu susijusius sunkumus.

Remdamasi iki šiol pateiktais argumentais, Darbo grupė mano, kad įvairiapusė strategija būtų tinkama sprendžiant vaikų duomenų apsaugos klausimus socialinių tinklų paslaugų srityje. Tokia strategija galėtų būti grindžiama šiomis priemonėmis:

- sąmoningumo ugdymo iniciatyvomis, kurios sudaro pagrindą siekiant užtikrinti aktyvų vaikų dalyvavimą (mokyklose, duomenų apsaugos pagrindus įtraukiant į švietimo programas, kuriant *ad-hoc* pedagoginės priemonės, bendradarbiaujant nacionalinėms kompetentingoms institucijoms);
- teisingu ir teisėtu duomenų tvarkymu nepilnamečių atžvilgiu, pvz., neprašant pateikti neskelbtinų duomenų registracijos anketose, nenaudojant specialiai nepilnamečiams skirtos tiesioginės rinkodaros, prieš registruojantis gaunant tėvų sutikimą ir nustatant logiško vaikų ir suaugusiųjų bendruomenių atskyrimo tinkamą laipsnį;
- diegiant privatumo didinimo technologijas (PDT), pvz., privatumo atžvilgiu patogios numatytosios nuostatos, išpėjimų apie išskylančiuosius langus laukais tinkamais etapais, programinės įrangos atliekamas amžiaus patikrinimas);
- teikėjų vykdomu savireguliuoimu, siekiant paskatinti priimti praktikos kodeksus, kuriuose turėtų būti numatytos veiksmingos vykdymo užtikrinimo priemonės, kurios taip pat būtų ir drausminamojo pobūdžio;
- jeigu būtina, reikėtų įgyvendinti *ad-hoc* teisėkūros priemonės, skirtas apriboti nesąžiningą ir (arba) klaidinančią elgesį socialinių tinklų paslaugų srityje.

5. Įsipareigojimų ir (arba) teisių santrauka

EB direktyvų taikomumas

1. **Duomenų apsaugos direktyva bendrai taikoma socialinių tinklų paslaugų teikėjų atliekamam asmens duomenų tvarkymui, net jei jų būstinė yra ne Europos ekonominėje erdvėje.**
2. **Pagal Duomenų apsaugos direktyvą socialinių tinklų paslaugų teikėjai laikomi duomenų valdytojais.**

²⁶ http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2008/wp147_en.pdf.

²⁷ Pvz., Portugalijos iniciatyva „Dadus“ <http://dadus.cnpd.pt/>, Danijos „Chat Check Badge“, <http://www.fdim.dk/>.

3. Pagal Duomenų apsaugos direktyvą taikomųjų programų teikėjai gali būti laikomi duomenų valdytojais.
4. Vartotojai laikomi duomenų subjektais socialinių tinklų paslaugų teikėjų vykdomu jų duomenų tvarkymo atžvilgiu.
5. Vartotojų atliekamas asmens duomenų tvarkymas daugeliu atvejų patenka į namų ūkių išimties taikymo sritį. Yra tam tikrų veiklos sričių, kai vartotojo veiklai ši išimtis netaikoma.
6. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai neapibrėžiami elektroninių ryšių paslaugų apibrėžtyje ir todėl socialinių tinklų paslaugų teikėjams Duomenų saugojimo direktyva netaikoma.

Socialinių tinklų teikėjų isipareigojimai

7. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų pranešti vartotojams apie savo tapatybę ir suteikti išsamią ir aiškią informaciją apie tikslus, dėl kurių jie ketina tvarkyti asmens duomenis, ir būdus, kaip jie ketina tai atlikti.
8. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų teikti privatumo atžvilgiu patogias numatytąsias nuostatas.
9. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai vartotojams turėtų suteikti informacijos ir tinkamai įspėti apie privatumui kylančius pavojus, kai jie įkelia duomenis į socialinių tinklų svetaines.
11. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų patarti vartotojams, kad kitų asmenų nuotraukos arba informacija apie juos turėtų būti įkelta tik gavus to asmens sutikimą.
12. Socialinių tinklų paslaugų teikėjų pradžios tinklalapyje turėtų būti bent nuoroda, kur nariai ir ne nariai galėtų pateikti skundus arba nusiskundimus duomenų apsaugos klausimais.
13. Rinkodaros veikla turi atitikti Duomenų apsaugos ir E. privatumo direktyvose išdėstytas taisykles.
14. Socialinių tinklų paslaugų teikėjai privalo nustatyti maksimalius duomenų arba neaktyvių vartotojų saugojimo laikotarpius. Nenaudojamos paskyros turi būti pašalintos.
15. Dėl nepilnamečių socialinių tinklų paslaugų teikėjai turėtų imtis atitinkamų veiksmų, kad sumažintų pavojų galimybę.

Vartotojų teisės

16. Socialinių tinklų paslaugų nariai ir ne nariai pagal Duomenų apsaugos 10–14 straipsnių nuostatas turi duomenų subjektų teises, jei jos taikomos.
17. Ir nariai, ir ne nariai turėtų turėti prieigą prie paprastai valdomos socialinių tinklų paslaugų teikėjų įdiegtos skundų nagrinėjimo sistemos.
18. Apskritai vartotojams turėtų būti leidžiama naudoti slapyvardį.

Priimta Briuselyje 2009 m. birželio 12 d.

Darbo grupės vardu
Pirmininkas
Alex TÜRK